

Module**Lezen****A INLEIDING**

Goed kunnen lezen is erg belangrijk. Tijdens je studie en later als je werkt, zul je merken dat teksten steeds moeilijker worden. Het is daarom belangrijk dat je leesvaardigheid en tekstinzicht geoefend worden. Leesvaardigheid is ook een belangrijk onderdeel van het Centraal Examen.

B LEESSTRATEGIEËN**Leerdoelen:**

- Je kunt afhankelijk van het leesdoel de juiste leesstrategie kiezen bij het lezen van teksten.

Een tekst kun je lezen op verschillende manieren, met verschillende strategieën. Het hangt af van het doel waarmee je de tekst wilt lezen. Bepaal dus eerst je doel en kies daarna de juiste leesstrategie.

Strategie	Leesdoel	Aanpak
Oriënterend	Snel vaststellen of een tekst bruikbaar is.	Kijk naar: - titel - lead - eerste alinea - tussenkoppen - schrijver - inhoudsopgave (boek) - flaptekst (boek)
Globaal	Vinden van hoofdzaken.	- Lees eerste en laatste alinea. - Lees eerste zin en slotzin van andere alinea's.
Intensief	De tekst goed begrijpen.	- Lees de tekst helemaal. - Zoek de betekenis van moeilijke woorden op. - Zoek signaalwoorden en verbanden. - Bepaal het onderwerp. - Bepaal de hoofdgedachte.
Zoekend /scannend	Het vinden van bruikbare informatie.	- Let op opvallende lay-out: cursief, vet, opsomming, e.d.

Kritisch	Beoordelen of de informatie juist/betrouwbaar is.	<ul style="list-style-type: none"> - Is de informatie juist? - Deugt de argumentatie? - Is de auteur deskundig/partijdig? - Zijn de bronnen actueel/buikbaar?
Studerend	De belangrijkste informatie onthouden.	<ul style="list-style-type: none"> - Lees de tekst oriënterend, globaal en intensief. - Maak een uittreksel of samenvatting.

C TEKSTSOORTEN

Leerdoelen:

- Je kunt de tekstdoelen benoemen en beschrijven die een schrijver kan hebben bij het schrijven van een tekst.
- Je kunt bij de tekstdoelen passende tekstsoorten noemen.
- Je kunt het verschil uitleggen tussen fictionele en non-fictionele teksten.

Tekstdoel en tekstsoort

Als iemand iets schrijft, heeft hij een doel met die tekst: dat wat hij wil bereiken. Om dat doel te kunnen bereiken, kiest hij het soort tekst waarmee hij dat doel het beste kan bereiken.

Tekstdoel	Tekstsoort	Uitleg tekstdoel
Amuseren	roman, strip, kort verhaal, mop, gedicht, toneelstuk, lied/cabaretttekst, cursiefje	Met een amuserende tekst wil de schrijver je vermaken, ontroeren of aan het lachen maken.
Informerend/uiteenzetten	uiteenzetting, gebruiksaanwijzing/handleiding, studieboek, nieuwsbericht, notulen, uitnodiging, recensie, discussiestuk	De schrijver wil kennis met je delen. Als de schrijver je ook iets wilt leren, spreken we van een uiteenzetting .
Opiniëren/beschouwen	recensie, discussiestuk	In een beschouwing wordt een onderwerp op verschillende manieren bekeken. Welke meningen zijn erover, wat voor oplossingen zijn er, wat zijn voor- en nadelen daarvan?
Overtuigen/betogen	ingezonden brief, commentaar van de redactie, column, toespraak verkiezingsbijeenkomst	In een betogende tekst wil de schrijver dat jij zijn standpunt gaat delen. Hij zal argumenten voor zijn standpunt geven.

Activeren	reclamefolder, advertentie, uitnodiging, affiche	Als een schrijver wil dat je iets gaat doen, spreken we van activeren .
------------------	--	--

Fictionele en non-fictionele teksten

- Zakelijke teksten gaan over gebeurtenissen in de werkelijkheid. Berichten in kranten, op websites van kranten en teksten in studieboeken noemen we ook wel **non-fictie**.
- **Fictionele teksten** gaan niet over werkelijk gebeurde zaken. Personen en gebeurtenissen in deze teksten zijn niet werkelijk. Daarom noemen we stripverhalen, verhalen, romans en gedichten: **fictie**.

D PUBLIEKSGERICHT

Leerdoelen:

- Je kunt omschrijven hoe een schrijver rekening kan houden met zijn publiek, denk aan onderwerp en inhoud, taalgebruik, plaats van publicatie en lay-out.

Een goede schrijver houdt bij het schrijven van zijn teksten rekening met zijn publiek. Hij past zijn toon en taalgebruik aan bij wat zijn publiek verwacht. Ook houdt hij rekening met wat al bekend is over het onderwerp.

Onderwerp en inhoud	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe staan lezers tegenover het onderwerp? - Hebben lezers interesse? (negatief, neutraal) - Hebben lezers voorkennis over het onderwerp? - Willen de lezers meer weten dan alleen hoofdzaken? <p>Denk hierbij aan achtergronden en meningen.</p>
Het taalgebruik	<ul style="list-style-type: none"> - Taalgebruik afstemmen op lezerspubliek. Voor jongeren is de toon wat populairder en informeler dan voor ouderen en hoogopgeleide lezers. - Teksten kunnen ook vakjargon termen bevatten of figuurlijk gebruikte woorden.
De plaats van publicatie	<ul style="list-style-type: none"> - De plaats waar de tekst wordt geplaatst is van invloed. - In weekbladen (Margriet, Nieuwe Revu) zal het taalgebruik anders zijn dan in vaktijdschriften (Medisch Contact, National Geographic). - Bepaalde kranten (NRC, Volkskrant) zijn gericht op wat hoger opgeleid publiek.
De lay-out	<ul style="list-style-type: none"> - In tijdschriften voor jongeren (<i>Cosmogirl</i>, <i>Yes</i>), roddelbladen (<i>Privé</i>, <i>Story</i>) en populaire weekbladen (<i>Panorama</i>, <i>Nieuwe Revu</i>) staan veel foto's, worden veel kleuren en grote koppen gebruikt. - De lay-out van populair-wetenschappelijke tijdschriften (<i>Quest</i>, <i>Kijk</i>) is rustiger, zakelijker en bevat vaak minder illustraties.

E TEKSTOPBOUW 1

Leerdoelen:

- Je kunt de opbouw van een zakelijke tekst beschrijven en je kunt de functie van de verschillende tekstdelen (de inleiding, het middenstuk en het slot) beschrijven.
- Je kunt verschillende tekststructuren beschrijven en je kunt de tekststructuren herkennen.
- Je kunt de vaste vragen noemen die gesteld kunnen worden bij elke structuur.

Tekstindeling

Een zakelijke tekst (bijvoorbeeld artikel, brief of beschouwing) heeft vaak een vaste indeling: **inleiding**, **middenstuk** en **slot**.

Elk deel heeft een specifieke functie en kan uit meer dan één alinea bestaan.

Het middenstuk bestaat meestal uit verschillende alinea's, inleiding en slot vaak uit één.

Inleiding, middenstuk en slot zijn vaak gescheiden door een witregel.

tekstdeel	functie
Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> - De belangstelling wekken van de lezer door bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - in te gaan op een actuele gebeurtenis - het vertellen van een anekdote - het belang van de lezer bij de zaak te benadrukken. - Het onderwerp, de vraagstelling (in een beschouwing) of de mening die schrijver hierover heeft (= standpunt in een betoog) te introduceren. - De opbouw (welke deelonderwerpen worden behandeld?) aankondigen. <p>Een inleiding kan soms ook in een ander lettertype of vetgedrukt staan.</p>
Middenstuk	<ul style="list-style-type: none"> - Uitwerken van hoofdgedachte. - Uitwerken per alinea of groepje alinea's van een deelonderwerp. - De eerste zinnen van een alinea introduceren vaak een deelonderwerp. - Verbindingswoorden geven vaak het verband tussen de alinea's aan.
Slot	<ul style="list-style-type: none"> - samenvatting - conclusie - oproep - afweging - aanbeveling

Tekststructuur

Veel teksten zijn opgebouwd volgens een vaste structuur. Het is belangrijk dat je de structuren herkent omdat je daardoor de tekst beter begrijpt.

Vaste structuren geven antwoord op een aantal vaste vragen.

Als je je voorbereidt op het schrijven van een tekst, is je schrijfplan volledig als je die vaste vragen kunt beantwoorden.

Argumentatiestructuur		Vaste vragen:
Inleiding	standpunt	Wat is het standpunt?
Middenstuk	argumenten voor je standpunt	Wat zijn de argumenten voor je standpunt?
Slot	herhaling standpunt	Waarom blijft het je standpunt?

Probleem - oplossingstructuur		Vaste vragen:
Inleiding	probleem	Wat is het probleem? Waarom is het een probleem?
Middenstuk	oorzaken, gevolgen en mogelijke oplossingen	Wat zijn de oorzaken en gevolgen? Welke oplossingen zijn mogelijk?
Slot	de beste oplossing	Wat is de beste oplossing?

Verklaringstructuur		Vaste vragen:
Inleiding	beschrijving verschijnsel	Wat is het verschijnsel?
Middenstuk	redenen, oorzaken en gevolgen	Wat zijn de redenen, oorzaken en mogelijke gevolgen van het verschijnsel?
Slot	verklaring, samenvatting	Wat is de meest logische verklaring?

Verleden/heden/toekomststructuur		Vaste vragen:
Inleiding	introductie onderwerp	Wat is het onderwerp?
Middenstuk	situatie vroeger, situatie nu	Wat was daar in het verleden mee aan de hand? Wat is de situatie nu?
Slot	toekomstverwachting	Wat gaat daar in de toekomst mee gebeuren?

Vraag - antwoordstructuur		Vaste vragen:
Inleiding	vraag	Wat is de vraag?
Middenstuk	antwoorden	Welke antwoorden zijn er?
Slot	samenvatting of conclusie	Welke conclusie kan je uit die antwoorden trekken?

Voor- en nadelenstructuur		Vaste vragen:
Inleiding	onderwerp, vraag of stelling	Welke zaak wordt behandeld?
Middenstuk	voor- en nadelen	Wat zijn de voordelen? Wat zijn de nadelen?
Slot	eindconclusie	Wat is de eindconclusie?

F TEKSTOPBOUW 2

Leerdoelen:

- Je kunt beschrijven wat wordt bedoeld met de kernzin en je kunt de kernzin aanwijzen in een alinea.
- Je kunt verschillende verbanden benoemen en je kunt aangeven welke verbindingswoorden bij een verband horen.
- Je kunt verbanden en verbindingswoorden in een tekst herkennen.

Kernzin

De **kernzin** geeft de hoofdgedachte van de alinea weer. Meestal is dat de eerste zin en soms de laatste. Een andere plaats is echter ook mogelijk.

Verbanden en verbindingswoorden

In elke tekst zit verband. Als dat niet zo zou zijn is de tekst moeilijker te begrijpen voor een ander. Verbanden binnen zinnen, tussen zinnen, tussen alinea's en grotere tekstgedeelten worden aangegeven met verbindingswoorden.

verbanden	verbindingswoorden
tijd	voordat, nadat, eerst, daarna, wanneer, vroeger, later
opsomming	en, ook, ten eerste, vervolgens, daarnaast, ten slotte
tegenstelling	maar, echter, hoewel, toch, daarentegen, staat tegenover
vergelijking	zoals, zo, evenals, in vergelijking met, soortgelijk(e)
voorbeeld/bewijs	bijvoorbeeld, een voorbeeld hiervan, zo, zoals, ter illustratie, daaruit blijkt
reden / verklaring	want, omdat, daarom, vanwege, immers, namelijk
voorwaarde	als, indien, wanneer, mits, tenzij, in geval van, voor het geval dat
oorzaak - gevolg	door, doordat, waardoor, te danken aan, zodoende
samenvatting / conclusie	samengevat, kortom, dus, al met al, vandaar dat, hieruit volgt
doel - middel	om te, daarmee, waarmee, opdat, door middel van